

A gépesítés fejlődése az északmátrai erdőgazdaságban

S Á G H I I S T V Á N

az északmátrai erdőgazdaság főmérnöke

A felszabadulás óta az erdőgazdaság szakembereit állandóan foglalkoztatja a gyors és olcsóbb faanyagközelítési eljárások bevezetése, továbbá az ehhez szükséges műszaki berendezések konstruálása.

A Mátrában már a jelen évszázad elején történtek ilyen irányú kísérletek a Kékes és a Galyatető északi lejtőjén, amikor a kitermelt faanyagot szekerekre terhelve harckocsival vontatták ki a közeli mútra, ahonnan különböző szállítási alkalmatossággal vitték azt tovább. Erről tanúskodik a Kékes-oldali „Tank út” és „Tank istálló” népi eredetű elnevezés, mely utóbbi a tank éjjeli szállása volt.

Ezek a kísérletek, helyesebben eljárások nem a céltudatos gépesítést szolgálták, hanem az akkori profit szolgáltatásban álltak.

Az erdőgazdasági munka gépesítésének céltudatos munkája akkor kezdődött meg, amikor a felszabadulás után az első szovjet gépek megérkeztek. Az első KT—12 mintájú faág generátoros láncfalpas közelítő géppel egyidejűleg egy Janvarec típusú rakodó gép is érkezett. Ezek munkájának elősegítése, gyorsabbátétele érdekében vált szükségessé, hogy a kézfűrészsel való döntés helyett gépi döntést alkalmazzunk. Az első kísérletnek inkább csak bemutató jellege volt. Az ésszerű munkaszervezéshez itt jóformán senki sem értett, jól lehet az igen nagy számú jelenlévő szemlélők egyöntetűen azt állapították meg, hogy a gépekkel hatalmas eredmények érhetők el, gyorsul a munka és kíméljük a drága emberi erőt. A darabolás és rakodás gépesítése lehetővé tette, hogy a 70 cm átmérőjű 28—30 m magas bükkfák a ledöntés pillanatától számítva 6 óra múlva már a MÁV rakodón kerültek anyagszámadásba, ami más-kor egyébként sok verejtékes munka árán csak hetek, esetleg hónapok múltán vált valósággá. Pár nap múlva elült a gépek zaja, megszűnt a bemutató és újabb területre vitték az értékes gépeket, egyesek pedig javítóműhelyek fészereibe kerültek és várták, hogy mikor akad ismét egy vállalkozó szellem, aki be meri engedni ezeket a „veszélyes szörnyetegeket” a területére. A szakemberek tartozkodása mellett, sajnos, a fizikai dolgozók passzivitásával is számolni kellett, mert mint megnyilatkozásaikból megállapítható volt, féltették munkájukat és nehezen értették meg, hogy mindaz, ami eddig történt, az ő érdekükben van, a drága emberi erő megkímélését szolgálja, ősapáik munkamódszereinek újjakkal való felcserélését jelenti.

A nehézségek azonban nem riasztottak vissza bennünket attól, hogy most már évről évre valamilyen formában ne kísérletezzünk a gépesítés alapjainak lerakásával a Mátra nehéz terepviszonyai között. Minden kísérlet hozott valamilyen eredményt, amit a következő munkáknál alkalmazni tudtunk. Különösen örvedetes volt dolgozóink meggyőződése terén elért eredményünk, mert évről évre mindnagyobb érdeklődést tanúsítottak a gépek munkája iránt. Szakembereink is mindjobban felügyeltek a gépesítés előnyeire és a szovjet szakirodalomban megjelent gépesítési leírások mindjobban meggyőztek bennünket arról, hogy ezzel a kérdéssel behatóan kell foglalkozni. Különösképpen a közelítési munkák helyesebb megszervezése került mindjobban előtérbe. Figyelembe vettük azt a körülményt, hogy a kiszállítás módjának és eszközeinek tökéletesítése folytán minden elért 10 százalékos csökkentés az összes termelési költségek 5 százalékos apadását eredményezi. Ebből az elgondolásból kiindulva szereztük be folyamatosan azokat az erő- és munkagépeket, melyek hivatva voltak az erdőgazdálkodás területén a céltudatos gépesítési munka bevezetésére. Ehhez segítette hozzá erdőgazdaságunkat az a főigazgatói utasítás, mely évi áprilisában erdőgazdaságunkat gépesített erdőgazdasággá jelölte ki. Benzinmotoros láncfűrészek, villanyfűrészek, Sztalinyec, DT. 413 típusú láncfalpas közelítő, G 35-ös erőgépek segítik ma már az erdőgazdaságot.

Nem hagyhatom azonban figyelmen kívül, hogy beszéljek az erdőművelési és gépesítési célkitűzéseink koordinálásáról. A felületes szemlélő előtt úgy tűnik, hogy az egyik oldalon a természetes felújulásokra való törekvésünket helyezük előtérbe, a másikon pedig ugyanezt az újszerűt pusztítjuk. Ma már állanak rendelkezésünkre gyakorlati példák és kísérletek mátrai viszonylatban is a két tevékenység egészséges koordinálására.

1952-ben a sándorréti erdészet területén szálfa termelést folytattunk magasrakodói feldolgozással. Az állomány 0,9 bükk, 0,1 gyertyán elegyarányú 100 éves jó-

fejlődésű és mintegy 75 százalékában természetes úton felújult fiatalos alátelepülés-sel, gépi termelésre kijelölt erdőrészlet volt. A munka október utolsó napjaiban kezdődött el, különböző szervezési anyag, és egyéb hibákkal terhelve. Rendelkezésre állt 1 darab KT 12-es, 2 darab G 35-ös Hofher, 4 pár ló és 2 darab motorfűrész, ezek alkalmazásával kezdtük meg a termelést. Köztudomású, hogy 1952. év ősze rendkívül csapadékos volt, amit igazolok azzal, hogy 1952. november hónapban Heves megyében hullott országos viszonylatban a legtöbb csapadék: 166 mm. De nem sokkal volt különbség a helyzet december hónapban sem, amikor 128 mm csapadék hullott ugyan-ezen a területen. (Az országos maximum ebben a hónapban Borsod és Somogy megyében volt: 130 mm.)

E szerencsétlen időben kezdett munka nem csak a rendelkezésre álló erők munkáját nehezítette, hanem rengeteg időkiesést jelentett az oda beosztott dolgozóknak is, mert napi 3—4 óra állásidővel kellett számolni a folytonos esőzés miatt, azonkívül pedig a gépek teljesítése is rossz volt.

Ilyen körülmények természetesen egyáltalán nem segítették előbbre a gépesítés ügyét sem gazdasági, sem pedig egyéb vonatkozásban, mert a lehetetlen időjárásban erőltetett kísérletek minden héten újabb munkaerőszervezést tettek szükségessé és mindenki elkedvetlenedve hagyta ott munkahelyét. A gépi közelítési terv elkészítésekor kijelölt utak a folytonos esőzés miatt használhatatlanná váltak, újabb és újabb utak kijelölése vált szükségessé a munka folytatása érdekében. Hozzájárult még az is, hogy gépkezelőink nem voltak kellőképpen kiképezve és emiatt is rengeteg időkiesés állt elő. Végre december utolsó napjaiban, 42 napi munka után mintegy 1500 köbméter fa került kitermelésre és kb. 80 százaléka már nem is volt a vágás területén. A munka befejezésével azt kellett megállapítanunk, hogy 4,30 forinttal került többre a magasrakodón 1 köbméter faanyag az eredeti tervezésnél. Ez az eredmény egyáltalán nem volt kielégítő még a rendkívüli időjárást figyelembe véve sem. Az újulat a kitermelés megindulásakor szép fejlődést mutatott a kedvezőtlen közelítési módok alkalmazása miatt azután rengeteget szenvedett és csak itt-amott maradtak meg egyes foltok. Ezek a foltok tavasszal szépen megindultak, ősze azonban ezek is elpusztultak. Legkönnyebb volt ezt a pusztulást a gépekre fogni, nem vették figyelembe azt, hogy ez a pusztulás elsősorban amiatt következett be, hogy a fiatal bükkcsemeték hirtelen erős napfényre kerültek.

Nem lehetett már hallani ezt a gépesítés-ellenes megnyilvánulást akkor, amikor 1954. őszén ugyancsak a sándorréti erdészet területén tölgy és cser állományban normális időjárási viszonyok között a DT—413 erőgép napi 40—50 köbméter teljesítményt ért el szálfában kb. 1 km távolságra és még annyi kárt sem okozott, mintha a faanyagot a vágásterületen feldolgozva lóval vontatták volna ki. Ebből is világosan lemérhető, hogy jó munkaszervezéssel, kellő időben elvégzett közelítési eljárások megkímélik az újulatot és biztosítják az időben történő kiszállítást. Figyelembe kell azonban azt is venni, hogy a lánctalpas közelítő gépeknek a G—35-ös traktorokkal szemben előnyük az, hogy a lánctalpas erőgépeknél a gép súlyát a lánctalp nagy területre osztja el, aminek következtében a felületi nyomás a kísérleti adatok szerint 0,5—3 kg/cm² a talaj keménysége, illetve puhaságától függően. Ha figyelembe vesszük ugyanakkor azt a körülményt, hogy a lovak patája által okozott nyomás 6—10 kg/cm², akkor világossá válik a lánctalpas közelítőgépek alkalmazásának előnye. Ezen túlmenően figyelembe kell venni azt, hogy fogatgazdaság alkalmazásánál nagyobb távolságra eső vágásterületeken a fogatok teljesítményének fokozása céljából vándoristállót létesíteni, a kocsisok részére egészséges elhelyezést biztosítani, tábori kovácsműhelyt kihelyezni, mindezekhez éjjeli őrrel biztosítani, igen jelentős kiadás, s azt mind el tudom képzelni, ha gépi erővel végzem a munkát.

Nem kétséges, hogy a gépi munkálatok gyorsabb és gazdaságosabb volta, a gépi munkaerő magasabbrendűsége szívvel-lélekkel küzdő és az új dolgokért élni és harcolni tudó szakemberek következetes munkáját követeli. Ha ezt megtaláljuk a magyar erdőgazdaságokban, megtaláljuk a több és olcsóbb termék előállításának biztos útját.